

IMOM ABU BAKR QAFFOL SHOSHIY MAQBARA ARXITEKTURASI

Jurayeva Sarvinoz G'afur qizi

Katta o'qituvchi: (PhD), (TAQU)

+998994631849 sarvinozjorayeva1990@gmail.com

Nurmuxamedova Nozimaxon Alijon qizi

TAQU 2-kurs talabasi

+998999815809 nozimanurmammedova4@gmail.com

Annotatsiya: *Imom Abu Bakr Qaffol Shoshiy Islom olamining Movarounnahrda chiqqan Imom Buxoriy, Imom Termiziy, Imom Moturidiy, Burhoniddin Marg'inoniy kabi buyuk mutafakkirlari orasida alohida o'rin tutadi. Zamondoshlari tomonidan "Hazrati Imom" nomi bilan mashhur bo'lgan uning to'liq ismi Abu Bakr Muhammad ibn Ali ibn Ismoil Qaffol Shoshiy edi. Arab manbalarida uning nomiga hurmat belgisi sifatida "buyuk" ma'nosini bildiruvchi "kabir" so'zi qo'shilgan. Maqolada Toshkent shahrida joylashgan Imom Abu Bakr Muhammad ibn Ali ibn Ismoilash al-Shohalshiy qabri ustiga qurilgan maqbara haqida ma'lumot mavjud. Ko'plab sayyohlarni o'ziga jalb qiluvchi maqbaralardan biri hisoblanadi.*

Kalit so'zlar: *arxitektura, maqbara, qabir, gumbaz, ikki kamerali, mayolika, peshtoq, kitoba, majmua.*

Абстрактный: *Имам Абу Бакр Каффаль Шаши занимает особое место среди великих мыслителей исламского мира Мавераннахра, таких как имам Бухари, имам Термизи, имам Матуриди и Бурхануддин Маргинани. Его полное имя, известное современникам как «Хазрати Имам», было Абу Бакр Мухаммад ибн Али ибн Исмаил Каффаль Шаши. В арабских источниках к его имени в знак уважения добавлялось слово «кабир», означающее «великий». В статье содержится информация о мавзолее, построенном над могилой имама Абу Бакра Мухаммада ибн Али ибн Исмаилаша аш-Шахалиши в Ташкенте. Это один из мавзолеев, привлекающих множество туристов.*

Ключевые слова: *архитектура, мавзолей, гробница, купол, двухкамерный, майолика, крыша, склеп, комплекс.*

Abstract: *Imam Abu Bakr Qaffal Shoshi holds a special place among the great thinkers of the Islamic world from Transoxiana, such as Imam Bukhari, Imam Termizi, Imam Maturidi, and Burhanuddin Marginani. His full name, known to his contemporaries as "Hazrati Imam", was Abu Bakr Muhammad ibn Ali ibn Ismail Qaffal Shoshi. In Arabic sources, the word "kabir" meaning "great" was added to his name as a sign of respect. The article contains information about the mausoleum built over the grave of Imam Abu Bakr Muhammad ibn Ali ibn Ismailash al-Shahalshi in Tashkent. It is one of the mausoleums that attracts many tourists.*

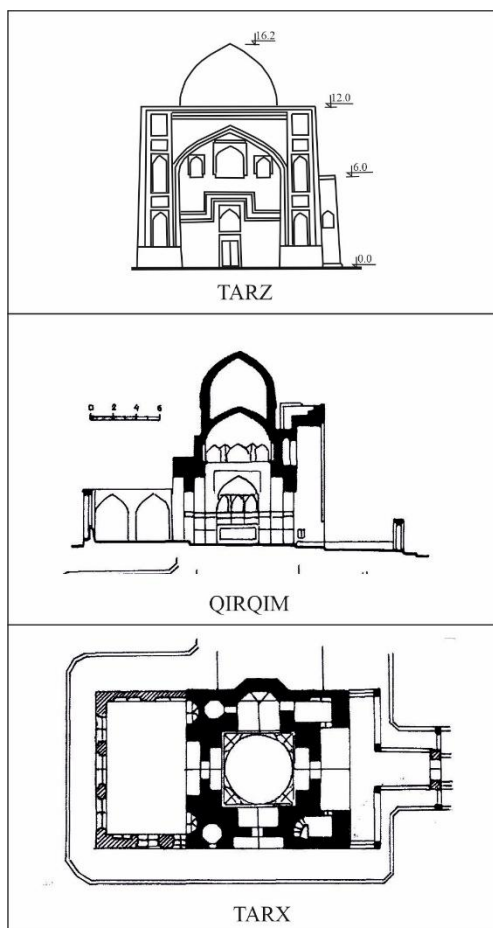
Keywords: *architecture, mausoleum, tomb, dome, two-chambered, majolica, roof, crypt, complex.*

Kirish: Maqbaralar Sharq me'morchiligining eng yuksak na'munalaridan hisoblanadi. Bu binolarni bugungi kun talabi asosida chuqur o'rganish tahlil qilish va shu asosida ilmiy xulosalar chiqarishni talab etadi.

Asosiy qism: Toshkentdagi qadimiy maqbaralardan biri bo'lgan al-Qaffal ash-Shoshiy tarixi va arxitekturasini haqida bo'lib, maqbara X asrda musulmon ilohiyotchisi va olimi Abu Bakir ibn Ismoil Al-Qaffol Ash-Shoshiy qabri ustiga qurilgan. Hozirgi ko'rinishida maqbara 1542 yilda xon me'mori G'ulom Husayn tomonidan qurilgan.

Agar siz old tarzga diqqat bilan qarasangiz, uning qurilishida ishtirok etgan me'morlarning ismlarini, shuningdek, tugallangan sanani o'qishingiz mumkin. Abubakr Qaffal ash-Shoshiy dafn etilgan joy butun dunyodan kelgan ko'plab musulmonlar uchun ziyoratgohga aylangan.

Qaffal Shoshi maqbarasi Xasti-Imom maydonining shimoli-g'arbiy burchagida joylashgan bo'lib, qadimgi Toshkentning yuragini tashkil etuvchi tarixiy binolar majmuasi. Unda X asrda yashagan va islom olami bo'ylab keng sayohat qilgan mahalliy shoir, tilshunos va olim Abu Bakr Muhammad Qaffal Shoshiy hayoti yodga olinadi.

Maqbara xonaqoh (so'fiylar yig'inadigan joy yoki yotoqxona) tarzida yaratilgan va Eronning Tus shahridagi Horuniya maqbarasi kabi Markaziy Osiyodagi boshqa inshootlarga o'xshaydi. U shimolga qaragan bitta katta ayvondan iborat bo'lib, asosiy zalga kirish imkonini beradi, baland baraban ustidagi firuza gumbaz bilan qoplangan keng xona. Qaffal Shoshining qabri g'arbga qaragan tokchada joylashgan. Uning shogirdlarining qabrlari zalning turli joylarini egallagan.[1]

Ayvon, gumbaz va tashqi ko'rinish qismlari yorqin rangdagi mayolika koshinlari bilan bezatilgan. Ayvonning pastki qismida Qur'on oyatlarini ifodalovchi mayolikalar, shuningdek, qurilishda ishtirok etgan me'morlar va hunarmandlar haqida ma'lumotlar mavjud.[2]

Qaffal Shoshi maqbarasi o'zining mahobatlilik bilan ajralib turadi. Maqbara qurilish davri XVI asrga tegishli. Maqbara tarhi murabbaga yaqin bo'lib, uning tashqi gabarit o'lchami 13,3x12,5 m. Ichki o'lchami esa 6,0x6,0 m. Maqbara old peshtoqli bo'lib, sirkor bezaklar orqali bezatilgan. Maqbara peshtoqida kitoba va panjara mavjud.[3] Maqbara G'ulom Husayn tomonidan 1541-

1542 yillarda chorsi (25x26x5 sm) pishiq g'ishtlardan bunyod etilgan. Katta xona va uning to'ridagi sag'anali xonadan iborat (1-rasm). Qo'sh qavatli gumbaz bilan yopilgan.[4] Maqbara burchaklarida 2 va 3 qavatli 8 yoqli va to'rtburchak tarhli hujralar bor. 2007 yilda ta'mirlangan.

1-rasm.

Eshik romining tepasida maqbara qurilgan sana, me'morning ismi-sharifi va xattotning imzosi yozilgan; gumbazdagi yozuvlar saqlanib qolmagan. Maqbaraning me'moriy uslubi devorlarga o'yilgan panellar bilan bezatilgan. Maqbara gumbazi rangli koshinlar bilan qoplangan, dafn qilinadigan joy tosh bilan belgilangan. Dafn xonasi mozaikalar bilan, keyinchalik Qaffal Shoshiy maqbarasi negizida Hazrati Imom majmuasi qurildi.[5]

2025 йил

1. Abubakir Qaffol shoshiy maqbarasi
2. Nomozgoh masjidi
3. Baroqxon madrasasi
4. Tillashayx masjidi
5. Muyimuborak madrasasi
6. Hazrati Imom masjidi
7. O'zbekiston musulmonlari idorasi
8. Istiqlol mahalla markazi
9. Islom instituti
10. Islom Svilizatsiya Markazi.

2-rasm.

Qaffal Shoshiy maqbarasi ilk bor qurilishida bir kamerali hamda xazira shaklida qurilgan bo'lib, bu keyinchalik xazira qismini hamxonaga aylantirilishi natijasida hozirgi kunda ikki kamerali maqbaralar tipiga kiradi. Bo'ylama o'qli tarhli tipologiyaga kirib old tomonda peshtoq qurilgan. Bo'ylama o'qli maqbaralarda

kirish qismi yirik peshtoq bilan ajratilganligi; tarhiy yechimda dastlab ziyoratxonaga, undan so'ng bo'ylama o'q bo'ylab maqbaraga o'tilganligi; ziyoratxona gumbazi maqbara gumbazidan ko'ra ulug'vorroq bo'lganligini ko'ramiz.[6] Toshkent shahridagi majmua tarkibiga kiruvchi ushbu maqbara hozirgi kunda eng ahamiyatli maskanlardan biridir. Islom Svilizatsiya markazining qurilishi va o'zining bu hududlarni umum bir majmua hosil qilganligi ahamiyatlidir (2-rasm).

Xulosa qilib aytish mumkinki Toshkent shahridagi maqbaralarni urganilganda majmua tarkibidagi eng yaxshi saqlangan maqbaralardan biridir. Uni urganish keyingi avlodlarga ham bus butun holatda saqlash, har doim o'z ahamiyatni yo'qotmaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. <https://dolorestravel.com/ru/guide/Qaffal-shashi>
2. <https://www.centralasia-travel.com/ru/countries/uzbekistan/places/tashkent/Qaffal-shashi>Булатова
3. В.А., Маньковская Л.Ю. Памятники зодчества Ташкента XIV-XIX вв. – Т.:1983.

4. Маньковская Л.Ю. Формообразование и типология зодчества Средней Азии (IX начало XX века). Т 2014 г.

5. Зияев А.А. “Ташкент” I часть Т.: 2009 й

6. Jurayeva S.G‘. Maqbaralar me‘morligi va ularning tipologik yechimlari. (PhD) dissertatsiyasi. T.: 2025.